
Михаило Петра Вукас

ХУМКЕ – 1

АКАДЕМСКА МИСАО
Београд 2016.

Михаило Петра Вукас
ХУМКЕ – 1

Рецензенти
Миљурко Вукадиновић
Милован Витезовић
Миодраг Игњатовић
Марко Лопушина

Издавач
АКАДЕМСКА МИСАО
Бул. краља Александра 73, Београд

Графичка обрада и њерелом
Жељко Хрчек

Дизајн корица
Зорица Марковић, академски сликар

Штампа
Академска мисао, Београд

Тираж
300

ISBN 978-86-7466-656-2

НАПОМЕНА. Фотокопирање или умножавање на било који начин или поновно објављивање ове књиге – у целини или у деловима – није дозвољено без претходне изричите сагласности и писменог одобрења аутора.

Светог Вида не треба искључиво доводити у везу са римокатоличанством, јер је он ранохришћански светац, који се поштовао још пре раскола хришћана на православце и католике. Овај датум је у Српској православној цркви посвећен Св. Амосу, а тек 1892. године постаје литургијски празник посвећен *Светом кнезу Лазару и светим мученицима српским*, кад му се и први пут званично додељује народно име *Видовдан*. У последње време популарна је и теорија да *Видовдан* није директно повезан са Светим Видом, већ са словенским богом Световитом (Световид, Свантевит) са Арконе. Срби Светог Вида признају као ранохришћанског свеца, мада се овај дан више поштује као народни празник Видовдан.

Слика на насловној страни: кип бога **Световида** на острву Рујну.

Свети Вид је ранохришћански светитељ. Рођен на Сицилији, а погубљен у Риму почетком 4. века, у време прогона за време цара Диоклецијана (пореком из Дукље и Далмације) и Максимилијана.

Видовдан

У небо гледам
пролазе векови
једини лекови

Куд год да кренем
теби се враћам поново
ко да ми отме
из моје душе Косово

Видовдан
Ко вечни пламен
у нашим срцима
косовског боја
остаје истина

Видовдан
Опрости Боже
све наше грехове
јунаштвом даруј
кћери и синове

Заборав је гори и од саме смрти

Заборав је гори и од саме смрти

ПИСМО ЧИТАОЦУ

Београд. Ташмајдан. Парк студентских дана. *Задња шанса*. Младост. Шале. Погледи и шапат. И песма. *Црне косе цуро имаш... аман да ти жалам неби ти ти дала...* Е мој Митке. Беше то. Млад сам био... Пустахија... *Пусто шурско*. Тако ти оно рече? А ја? Ја – *пусто сјугенско брале...* оно... студентско. *Неко воли црне очи, неко њаве боје, а ја јадан не разумем, волим оба двоје.*

Поново сам ту.

Данас.

Коса оседела. Два сантиметра нижи. Корак спорији. А мисли би да престигну једна другу. Из овог времена. И из сећања. Премногo успоме^{на}.

Проведох четири деценије изван овог неба.

Ипак сам сво време делио његову судбину. Судбину мога града. Моје Србије.

Кад год је затребало.

Угледао се на умне људе. Послушао њихове речи.

*Не тишај тиша од државе можеш да добијеш
нећо тиша можеш да у њу уложиш*

(Ј. Ф. Кемеди)

Народу се даје а нишћа од њећа не шражи

(Др Лаза Лазаревић)

Умне речи. Требало их је и делом осведочити.

И рече Бог – *Нека буде светлост*. И би светлост. На планети земљи.

Народно позориште. Велика бина. Некад пуна светлости. Некад у полумраку. Некад у мрклом мраку.

Светлост и реч. Реч гласна. И шапат. И песма. И радост и туга. Срећа и бол. Свега је под овим кровом било и биће. Акте-

ри у снопу светлости рефлектора. Прати мимику. Прати сваки покрет целог тела. Да их они у сали добро виде. И добро чују. Сцене за памћење. Аплаузи. Повици.

Друга кућа. И другачија. И у њој сала.

Мала сала.

А ипак – сала.

На улазним вратима плочица. *Операциона сала*. Цела осветљена и за актере и за оне уз и око њих. И рефлектори су ту. И овде упаљени, али су актери изван светлосног снопа.

Оно, не сви.

По нека реч прекине тишину. Полугласна реч која може да живот значи. Крај задњег чина дочекан у апсолутном миру. Нема аплауза. Погледи и овде фиксирани за главног актера. Чекају његов први дрхтај. Дрхтај што живот враћа.

Сала мала, а велика.

Операциона сала.

Главни актер – људско срце. У салу стигло болесно. Ојађено.

Последњи акт. Прва контракција. Први откуцај. И први дамари. Електроника показује – све је у реду. У човеку се живот буди. Здрав живот.

Тим одахнуо. Нема аплауза. Само лагани али топли осмеси.

Тим је обавио свој задатак.

Тим.

И ја у њему.

Први међу једнакима.

Помиловах срце. Нежно. Као новорођенче.

„Хвала ти срце. Освећлај нам образ.“

„Синусни ритам. Пулс добро љућен.“

„Искључи машину.“

„No problems. Everything in order.“ (Нема проблема. Све је у мрежу.)

„Task så mycket till alla.“ (Свима вам хвала)

Ставих три прста на леву комору срца. Сачеках пуну контракцију.

„На det så gott.“ (Све ти најбоље желим)

Анестезиолог не издржа а да не прокоментарише. Италијан.

„Е Мишо, Мишо. Србин. Не може да оде без њоздрава... Поздрави ја за расџанак. Лейо. Још лейше шџо џо учини на џвој начин. Не знам да ли ја џрекрџи али сам сиџуран да ниси мислио да ја џокрџиш. Довољно дуџо и довољно добро џе џознајемо. Ниси џој. Ниси од кад џе знамо.”

„Нека Лу. Један је Бој. Нека ја џризива свако џо свом. Свако на свом. Само нека му молиџву услиши. То ми је од увек у гзуши.”

Застадох пар секунди. Погледом прелазим по сали. Сви слушају. Завршне речи из душе послате.

„И моју.”

Ред је да вам кажем ко сам.

Родио сам се у Нишу давне 1939. године прошлог века. Кум у цркву ушао са једним именом на памети. Из цркве изнели бебу са другим. Куму се поглед зауставио на икони Архађела. У црвеној књизи оста ово друго записано.

Крштење.

Босиљак и тамњан.

Блајодаџ свеџоја духа.

У народном предању -

Душа добрих људи на босиљак мирише.

И зла сила бежи када зајалимо џамњан.

И тако, мајка Лепосава у цркву унела бебу а из цркве изнела – Михаила.

Мајка.

Створена да рађа, подоји, одгоји. Стрепи и опомиње.

„Ниси џи више мали.”

Тако изустила Матијина мајка.

А моја-

„У џвојој шаџи, сине, живоџ држиш. Хладноћом џрекинеш оџкуџаје срџа, ја их џојлином џоново изма-

*миш. Нека ѿи ѿрсићи буду вешћи, ѿамећ бисћра а
душа блаѿа. Блаѿословен ми био мој Аранђеле."*

Две мајке. Речи другачије. Мисао иста.

Две српске мајке. На овој нашој раскрсници путева. И на
небу и на земљи. Светице наше. А како да их другачије назо-
вем. Никада није злотвор могао да нас толико побије колико су
српске мајке могле да роде. Да наш народ опстане.

Сви сте чули ону-

... иза усћешној човека сћоји усћешна жена.

У мом животу би мало другачије.

Ја сам имао срећу да не буде **иза** мене.

Била је **уз** мене.

Она је од мене већи патриота. Она се за боје заставе свога
народа и пре мене борила и изборила. Песник Миљурко напи-
са – *мало ли је?*

А онда...

Онда је четири дивна детета на свет донела.

За њих, за мене, за нашу малу и за велику српску породи-
цу целог се живота жртвовала – моја супруга Мирјана.

Проживесмо и преживесмо скупа богат живот. Препун
свега... и свачега.

Није чудно да су нам драги Његошеви стихови -

*Нек се овај вијек ѿрди,
над свијема вјековима...*

Зато сам и осетио душевни порив да на папир пренесем
хронологију нашег века. Хронологију која мора да сведочи да
се и наш век може да горди. Изговорена реч има снагу. Напи-
сана има моћ да остане сведок вековима.

Читаоче, нека наша заједничка порука буду стихови
Алексе Шантића -

*Снаѿа је наша ѿланинска ријека
њу никад нико усћавићи неће.*

Снага у мишицама наших прадедова, дедова, очева, си-
нова.

Снага у пркосу наших прабаба, баба, мајки и кћери.
Снага је наша српски војник.
Снага наша су гробови хероја.
Снагу су нашу осетили многи што су нам на белег стали.
Тробојка се виорила и у рату и у миру
– у рукама ратника и радника
– спортских шампиона Југославије, Србије, Европе, света
– на крмама наших бродова
– на крилима наших челичних орлова
Снага је нашу у смрти и рођењу.

*На пробљу ће изнићи цвијеће
за далека нека покољења (Његош)*

Наше ђлеме изинуџи неће (А. Шантић)

Ваш Михаило

Писмо је написано за славским столом у подножју Авале,
планине Карађорђевог хајдука Васе Чарапића, змаја од Авале.

На Ускрс 2016. године

Посвета

Историчари записују проверене податке. Иза сваке реченице имају веродостојне документе. Тако бар кажу. И хоће да им верујемо. А ми, „обични смртници“, највише верујемо земним остацима јер нас управо историја учи да "истину" пишу победници! Не ретко по добру. Пораженима остављају да своје виђено и доживљено кроз народно предање наследницима сачувају.

У Срба је историја преношена у епском десетерцу. Уз гусле. Са генерације на генерацију. И у хришћанским, православним староставним књигама има подоста сачуваног. Али, и калуђери су били и остали људи. Са свим врлинама и свим манама свог народа.

Па, пошто су и гуслари и свештенство патриотски одгајани, понашају се као патриоти. Своје Обилиће величају, Бранковиће проклињу.

А ми остали?

Ми имамо гробове. У њима преостале кости мученика узимамо као доказ о животу у миру и смрти у боју.

А ако нема гробова?

Хумке тражимо по доловима и врлетима.

А кад ни њих не нађемо?

Онда ће мајка нарицаљку да запева. Родбина и пријатељи ће о њима у колу да запевају. Чуће је и они никада пронађени, некада и негде дивљим зверима, рибама, снегу и ветру остављени.

Нисам смогао ни снаге ни воље да у миру помрле, уз опе-ло на гробљу укопане, одвајам од оних сахрањених тамо где

живот изгубише. Гробови и хумке су ми једнаки. А где ни хумки нема, ја станем уз мајку што запева, у колу запевам да им се име спомене.

Свима као последњу пошту ове редове посвећујем. Да наше генерације подсетим. За мене је увек било, и до данас остало, да је **заборав много гори и од саме смрти.**

У Београду, за Васкрс,
године Господње 2016

Косовска клетва или **Кнежева клетва** је, према легенди, клетва коју је изрекао српски кнез Лазар Хребелановић пред Косовску битку. Лазарева клетва је упућена оним Србима који су игнорисали позив на рат са Османским царством. Константин Филозоф је забележио да је Лазар издао „*позив и преињу*“ српским државама, а тај позив је сачуван у српским народним песмама у облику клетве.

*Ко је Србин и српскоја рода,
и од српске крви и колена,
а не дош'о на бој на Косово,
не имао од срца њорода,
ни мушкоја ни девојачкоја!
Од руке му ниш'та не родило,
рујно вино ни њшеница бела!
Рђом кајо док му је колена!*

Википедија

Народ у предање уписао:

Заборав је мнојо јори и од саме смрџи.

Залазак сунца има посебну, али пролазну драж. Последњи светлосни зрак на хоризонту је део прошлости. Први јутарњи је будућност. Оба су крајпуташи вечности. Ноћ не зна шта дан доноси. У историји је записано да се сачува од заборава.

Заборав је много гори и од саме смрти.

Лука Барјашић, родом из Поличника код Задра, говорећи на саслушању у Окружном суду у Задру, 15. јула 1952. године истиче да су у три јама на сјеверозападном делу Велебита, код Ступачинова, побили 3.500 Срба, у шест наврата довођених са Пага.

„Над јамом су сџајала двојица усџаша, наизмјенице, и боли са ножевима ограсле и бацали, а дјецу смо џукли маљем у џлаву... Неки су у јаму живи скакали да џа ми с ножем не дохвџимо, неки су жалили себе, неки жену и дјецу код куће.”

Википедија

Ал' у дио џануло је нама
Па морамо џјеваџ' о јамама,
О јамама и џодземној џмуши
Да одушак налазимо души.

(Радован Бећировић Требјешки:
Глас из дубине времена)

На ведром небу за месечине звездице трепере. Реко би – тако су близу. На дохват руке. А тако су далеко. Тако далеко, а девојка би руком да их са неба скине. У низак поређа.

Ђерданом небеским да се окити. Лепота у Бога.

У олујној ноћи се из црних, бременитих облака, што се под ударима ветра небом ваљају, откине муња. Милионима волти небо земљу пољуби. Ватрени је то пољубац. Превише је ту жара за човека што по земљи оди. Осетиш то и кад је далеко. Душа застрепи. Ипак је оку драга.

Остале и слике за незаборав на ноћи када су НАТО-„анђели“ са неба косом по Србији редом косили.

Милосрдни анђеол другачијим муњама поздраве Србији посла. И тада је небо светлело као у по дана. Крстарећим ракетама, запаљивим бомбама су са неба жарили и палили.

Кћери, децо моја, поновићу вам шта је мени мој деда у аманет оставио:

Да им ојросиш можда и можеш. Али, никада, никада не смеш да заборавиш шта нам комшије и „пријатељи“ учинише. Ја вама, наследницима нашим, исте речи преносим.

Заборав је много јори и од саме смрти.

Пролог

Смрт не бира. Коси. Не познаје, не признаје ништа и никога. Не пита за године, пол, младо, старо, мушко, женско. Свеједно да ли је паметно, глупо, благо, љуто. верујуће, безбожник...

Коса коси. Оштра. Тупа. То је свеједно. Само да живот угаси. Некада у трену. Други пут полако. Увек живот угаси.

Свуда. У свако време. У миру. У рату.

Живи, они што (пре)осташе, би да обележе место где тело праведника спусте. У земљу. У воду. Теже кад прах по ораници, у шуми, по води распрше. Немогуће кад у ваздух земне остатке као дим кроз оцак крематоријума испусте.

Да, да, крематоријум. Лако за јединку. Крематорујум на гробљу. После опела шаку пепела најближима предају.

Тако данас.

А колико јуче...

У Аушвицу их у пећима у гомили сажегли!

У густом, тешком, смрдљивом, лепљивом диму их – ре-коше – *Боју њослали*. Ком Богу? Зар су у часу смрти могли да бирају? Одрасли су можда и могли да се помоле. Можда. Ако их гас у душегупки, у „купатилу” није претекао. А деца?

Умирало се. Коса је косила.
– у име Бога,

– за крст часни и слободу златну
Да погинеш као јунак – *блаіо мени!*
За крст часни и слободу – *мој Соколе!*
Нека ти је Богом просто – *млеко моје!*
Којим сам те одојила – *Обилићу!*
Јер си у бој љути пао – *рајска душо!*
Руке ти се посветиле – *Освејниче! (----)*

– за Краља и отаџбину,

**Блаіо њошомсїву шїо за њима жали
јер они беху њонос своме роду!
Блаіо и њима јер су славно ѡали
за Оѡаѡбину, Краља и Слободу.**

(Војислав Илић Млађи)

– за државу,

Deutschland Uber Alles

– за народ и нацију,

Битка на Чегру; Први српски устанак; Мај, 1809 године*

* Кад је Стеван Синђелић видео да не може Турке истерати из шанца, да је много Срба изгинуло, а да не би пао жив Турцима у руке, опалио је из своје кубуре у бурад пуну барута и тако је завршио бој. После овога, на Чегру је лежало око 16.000 Турака и 4.000 Срба.

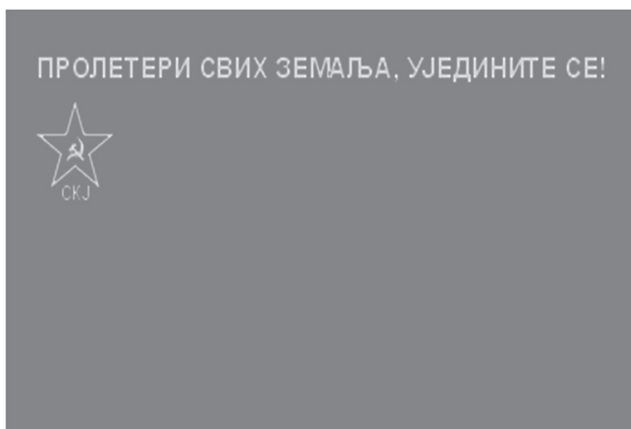
– и у име пролетеријата,

По Вујаклијином речнику пролетер је беземљаш, у Римском царству – сиромас, у Ошоманској империји – фукара... Мао је у Кини лењинистичкој крилатици како је КП партија пролетера додао још – и сељаке, а онда све од реда слао у радни лојор како би од њих учинио још боље пролетера,

– за идеологију,

Маркс и Енјелс: Пролетери свих земаља, уједините се,

– за заштиту поретка

у Краљевини Југославији лојор у Билећу, у НДХ – Јасеновачки лојор, у СФРЈ – Голи оток, у СССР-у Архипелаг Гулаг, у Енглеској – Аустралија, Гвинеја. у Америци – Гвантанамо, Вијетнам...)

Голи оток

Коса је косила.

Коси и данас.

Коме бездушно поданички служи?

Вечито неприкосновеном владару. Некад је у сенци некад под рефлекторима. Неретко са ореолом патриоте. Победника. Може и пораженог. Свеједно. Апсолутни владар је увек присутан. Од свих и свуда признат.

*Money, money, money,
always money, this is rich
men world...*(АББА)*

*Новац, новац, новац,
увек новац, што је
свећ бољих људи...*

Коса је косила.

Капитал све и свашта преживео.

Америчка берза

Капитал је за покајање гробља уређивао, мада не увек и не свуда.

А обичан човек, што је природном смрћу Богу на видело душу однео? Он своја гробља има. Места где упокојене можеш обићи. У прочељу крст, полумесец, тулбе, звезда – петокрака, црвена, бела, црна. И шестокрака. Жута. Знамења свуда расута. На свим меридијанима. Ту су да обележе где да мртве поменемо. И у плаву гробницу можеш венац да спустиш.

*Сѣојѣ, їалије царске!
Сїуѣајѣ крме моћне,
Газиѣ ѿихим ходом!
Ојело їордо држим у доба језе ноћне
Над овом свѣом водом.*

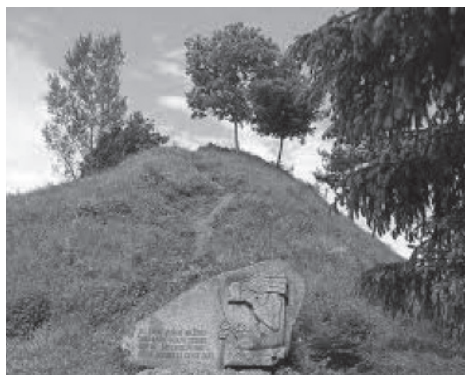
Плава гробница поред Грчког острва Видо

Некад су то освећени гробови. Некад само хумке. И оне једва приметне. Зарасле у траву, коров, трње.

А где их никада није ни било?

*На Кордуну ĩроб до ĩроба,
ѡражи мајка сина своја...**

(Десанка Ђујић-Качар)

Ипак су ту. На земљи, на мору, на небеском своду. И у нашем памћењу. Да их никад не заборавимо.

Заборав је много гори и од саме смрти.